

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande över betänkandet God tvångsvård - trygghet, säkerhet och rättssäkerhet vid psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård (SOU 2022:40)

Diarienummer: S2022/03212 (delvis)

Sammanfattning

Förvaltningsrätten delar i huvudsak de bedömningar som presenteras i betänkandet. Förvaltningsrätten avstyrker dock förslaget om att beslut om behandlingar utan samtycke ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Förvaltningsrätten har, utifrån de aspekter som domstolen har att beakta, följande synpunkter.

6.3.1 Beslut om tvångsåtgärder för att upprätthålla ordning eller säkerhet ska kunna överklagas

Förvaltningsrätten tillstyrker utredningens förslag om att beslut om tvångsåtgärder för att upprätthålla ordning eller säkerhet ska kunna överklagas. Detta eftersom förslaget kan bidra till ökad rättssäkerhet för de patienter som är intagna enligt LPT och LRV.

Det bör dock övervägas om mål i förvaltningsrätt om tvångsåtgärder enligt LPT och LRV skulle, i vart fall till viss del, kunna avgöras av en lagfaren domare utan nämndemän. I dagsläget finns det till exempel möjlighet att avgöra mål om vård i avskildhet och vård vid låsbar enhet enligt LVU och LVM utan nämndemän (se 18 § lagen om allmänna förvaltningsdomstolar). En sådan möjlighet skulle kunna underlätta domstolarnas handläggning/hantering av målen och även medföra kostnadsbesparingar. Det eftersträlvade syftet att förbättra rättssäkerheten uppfylls även om målen avgörs av en ensamdomare.

Förvaltningsrätten anser vidare att presumptionen att offentligt biträde ska förordnas i alla mål som anges i 38 a § första stycket p. 5 LPT och 18 § första stycket p. 10 LRV bör justeras. I vissa mål, som exempelvis mål rörande cheföverläkarens beslut att undersöka en försändelse till en patient, bör patienten vanligen kunna tillvarata sin rätt även utan ett offentligt biträde. I dessa mål bör huvudregeln i stället vara att inte förordna ett offentligt biträde.

Förvaltningsrätten gör även bedömningen att alla mål om överklagade av tvångsåtgärder inte behöver avgöras efter en muntlig förhandling. Målen synes främst handla om en efterkontroll av kortvariga tvångsåtgärder. Detta kan jämföras med att förvaltningsrätten inte brukar hålla en muntlig förhandling i mål om konvertering till psykiatrisk tvångsvård om inte en ansökan om förlängning av vården kommer in. Patienten kan dock - precis som i andra måltyper hos domstolen - alltid särskilt begära att en muntlig förhandling ska hållas.

Utredningen föreslår att beslut om omhändertagande av egendom enligt 21 § 5 LPT (8 § LRV) ska kunna överklagas liksom beslut om undersökning av försändelser enligt 22 § LPT (8 § LRV). Det kan uppfattas som oklart om överklagandemöjligheten även omfattar 22 § LPT andra stycket där det står att om en ankommande försändelse innehåller egendom som inte får innehas enligt 21 § får egendomen omhändertas. Detta bör klargöras.

Vidare skiljer sig rekvisiten åt i 21 § 5 LPT och 22 § LPT. I den förstnämnda paragrafen anges att egendomen *ska* omhändertas medan det i 22 § LPT anges att egendomen *får* omhändertas. Förvaltningsrätten föreslår att ovan beskrivna skillnader i rekvisit ses över och förtydligas.

6.3.2 IVO ska utreda klagomål på överklagbara beslut

Förvaltningsrätten tillstyrker utredningens förslag om att IVO ska utreda klagomål på överklagbara beslut.

Förslaget belyser dock inte tillräckligt de praktiska svårigheter som kan uppkomma. Det kan exempelvis gälla situationen att den enskilde först ger in ett klagomål hos IVO och sedan överklagar beslutet till förvaltningsrätten. Vid tiden då IVO enligt förslaget enkelt ska kunna kontrollera om beslutet överklagats genom att höra med behörig förvaltningsrätt är det inte säkert att domstolen hunnit få in överklagandet. I stället kan den enskilde komma att ge in överklagandet till domstolen efter att tillsynsmyndigheten gjort kontrollen. Den enskilde kan också riskera att hamna i kläm om IVO vid en kontroll med behörig domstol får reda på att patienten överklagat den aktuella tvångsåtgärden. Beskedet medför att IVO inte tar upp motsvarande klagomål till prövning fastän domstolen i ett senare skede exempelvis kan komma att avvisa överklagandet. I ett sådan situation kan den enskilde riskera att det varken blir någon prövning i sak i domstol eller granskning av IVO.

6.3.3. Möjlighet att överklaga beslut om behandling utan samtycke – två alternativ

Förvaltningsrätten avstyrker förslaget om att införa en möjlighet att överklaga beslut om behandling utan samtycke. Förvaltningsrätten stöder utredningens alternativ 1, som innebär att nuvarande reglering lämnas oförändrad.

Förvaltningsrätten instämmer i utredningens bedömning att rättsläget behöver tydliggöras gällande vilket tvång som får användas för att genomföra medicinsk behandling utan samtycke. Först när detta är klargjort kan ett förslag att

överklaga beslut om behandling utan samtycke tvångsåtgärder eventuellt bli föremål för lagstiftning.

10.2.1 Kostnadsökningar och kostnadsminskningar för staten

Förvaltningsrätten bedömer att de beräknade kostnadsökningarna som presenteras i betänkandet är i underkant.

Förvaltningsrätten noterar att utredningens kostnadsberäkningar i stort sett begränsas till en jämförelse med antalet beslut om tvångsåtgärder under år 2019. Kostnadsberäkningarna utgör enligt förvaltningsrättens mening en relativt osäker uppskattning av antalet överklaganden som kan komma att behöva hanteras av förvaltningsdomstolarna. En jämförelse med antalet beslut om tvångsåtgärder under flera år hade gett ett mer tillförlitligt underlag. Beräkningarna synes inte heller ta höjd för tolkkostnader och kostnader avseende tidsspillan för offentliga biträden. Kostnadsberäkningarna bör därför ses över.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Thomas Hägglöf, rådmannen Ingela Berggren, rådmannen Per-Olov Larsson, rådmannen Yohann Gilbert (föredragande), rådmannen Carina Ferm Brodén, rådmannen Linda Gellerstedt (föredragande), rådmannen Gunilla Lavås samt förvaltningsrättsfiskalen Malte Back och förvaltningsrättsfiskalen Matilda Crone.

Thomas Hägglöf